

In de Kijker

Masterscriptie Adri Mulder

Van dijken en sloten

Waardevolle historische aanvulling De Graafschap

Adri Mulder op Landgoed Kranengoor. (foto: Johnny Ligtenberg)

(Dit artikel bevat hoofdzakelijk citaten uit de masterscriptie)

Laren- Drie jaar lang heeft ir. Adri Mulder voorbereidend werk verricht aan zijn masterscriptie van 146 pagina's Van dijken en sloten. Het is een verkenning van de geschiedenis van rabattenbossen in de Graafschap.

De auteur ir. Adri Mulder uit Zutphen is docent landschapsgeschiedenis afdeling archeologie aan de Saxion Hogeschool in Deventer. Adri Mulder is in 1982 in Wageningen afgestudeerd. Uit bijzondere belangstelling is hij nu aan het afstuderen aan de Rijks Universiteit Groningen sectie Archeologie met het rabattenonderzoek als afstudeeropdracht. De opdracht komt van Dr. Mans Schepers, universitair docent Landschapsgeschiedenis in Groningen. De studie is zo allesomvattend geworden, omdat het onderwerp Rabattenbossen nog niet eerder zo breed wetenschappelijk werd onderzocht. Rabattenbossen zijn aangelegd in

laaggelegen, natte gebieden door op regelmatige afstanden sloten te graven en de uitgekomen grond te gebruiken om de tussenliggende bodem op te hogen. Aangenomen wordt dat dit gebeurde op van oorsprong natte percelen die zonder deze ingreep ongeschikt waren voor bosbouw of akkerbouw.

Bezoek Polen leidt tot rabattenonderzoek

Adri Mulder in zijn voorwoord: "Ooit was ik op zoek naar elzenbroekbos. Ik had het gezien in Oost Polen en ik wilde graag weten hoe het er in Nederland uitzag. Met een topografische kaart en een bodemkaart in de hand liep ik veel "verdachte" plekken in Gelderland af om steeds weer te constateren dat er geen elzenbroek stond en dat het aanwezige bos op rabatten stond. Later, toen ik studenten van Saxion begeleidde bij cultuurhistorische inventarisaties van landgoederen, bleek dit verschijnsel nog veel ruimer verspreid en scheen er in de Graafschap en Salland geen landgoed

of er was wel minimaal een rabattenbos. Studenten vroegen mij naar de ouderdom en ik moest toegeven dat ik het niet wist. Toen ik voor mijn studie landschapsgeschiedenis op zoek was naar een onderwerp om op af te studeren kwam de geschiedenis van rabatten weer bovendrijven".

Veel streekgeschiedenis in masterscriptie

Het onderzoek naar de rabattenbossen in de Graafschap leverde behalve inzichten over de bosbouw van vroeger ook een schat aan gegevens van de geschiedenis in deze streek op. Geschiedenis over zowel boer als edelman. Onder de graafschap wordt in dit verband verstaan de oppervlakte van de voormalige gemeenten Gorsel, Zutphen, Warnsveld, Lochem, Vorden, en delen van de voormalige gemeenten Ruurlo, Hengelo en Steenderen. Rabatpercelen werden vooral aangelegd door rijke grootgrondbezitters zoals van Goltstein op het Kranengoor in Laren en van Heckeren op 't Wa-

liën tussen Lochem en Warnsveld. De rabatten met de oudste gedocumenteerde aanleg in Nederland zijn te vinden op het Kranengoor, een voormalig onderdeel van het landgoed Verwolde. Evert Jan Benjamin van Goltstein liet tussen 1705 en 1725 14 hectare rabatten aanleggen op voormalig hooiland.

Vervolg zie pagina 10

Vervolg van voorpagina

Masterscriptie Adri Mulder

De aanleg van de rabatten werd volgens het kasboek aanbesteed voor een vaste prijs per eenheid. In het kasboek: "Den 13e September 1706 in 't Cranengoor met Herman Katgerman cum suis geaccordeert en aanbesteedt voor het omzetten en een graven van 10 voeten wijd en de dijcken van 12 voeten breed de lange roede ad 16 voeten rijnlants voor 7,5 st het lijst maken en alles dus inbegrepen. Volgens notities daarover zijnde hebbe ik aan Katgerman en Nijenhuis cum suis in verscheiden posten en tijden aan arbeidsloon en verdiensten in het Kranengoor van 21 januari 1705 tot den 18 september 1706 betaalt de summa van f 304,-."

Waarschijnlijk is het Kranengoor aangelegd op een bosweide. Voor de ontginning was het Kranengoor waarschijnlijk een elzenbroekbos. Door de aanleg van rabatten kon in plaats van elzenhakhout eikenhakhout worden aangelegd op gronden die daar eerder totaal ongeschikt voor waren. De masterscriptie van Dijken en sloten bevat nog veel meer van deze vooral voor historisch geïnteresseerden, nog tal van zeer interessante anekdotes. Een belangrijk onderdeel van het onderzoek, dat ook uitgebreid in het script verwerkt is, is het maken en onderzoeken van een dwarsprofiel in een rabat op Kranengoor. Dit vond plaats op 4 maart dit jaar en is uitgebreid beschreven in deze krant van week 11. Jan Schoemaker van de Stichting Anitya Foundation, waar het Kranengoor onder valt, noemt de resultaten wat dit onderzoek be-

Adri Mulder en Jan Schoemaker van de Stichting Anitya Foundation op pad ter voorbereiding van verder rabattenonderzoek. (foto: Johnny Ligtenberg)

treft verbluffend. En daar heeft hij helemaal gelijk in. Het veldonderzoek heeft een schat aan gegevens opgeleverd. Adri Mulder: "Ronduit spectaculair zijn daarentegen de resultaten van het veldonderzoek op het Kranengoor. Liet het archiefonderzoek nog ruimte voor een eenvoudige aanlegtechniek: ophogen van het rabat met grond uit de sloot, door de aanleg en analyse van de proefsleuf is duidelijk geworden dat de aanleg van rabatten een veel complexere zaak is". Het hele manuscript is verder ver-

luchtigd en verduidelijkt met een groot aantal historische topografische kaarten, grafieken en foto's. Al met al een briljant stuk studiewerk. Helaas kan vanwege corona nog geen presentatie van het masterscript plaatsvinden voor omwonenden en vele geïnteresseerden. Dit was eind dit jaar gepland in de Zwarte Schuur aan de Holmershuizen op Kranengoor. Ook zijn afstuderen is niet openbaar vanwege corona. Adri Mulder laat weten dat er zeker nog een lezing over het onderwerp komt, zodra corona het toelaat. Na deze presentatie meer over de resultaten in de krant over het onderzoek op Kranengoor. Zo blijft er genoeg over om belangstellend naar uit te kijken, want rabattenbossen hebben tot nu toe nauwelijks aandacht gehad in het denken over de cultuurhistorische waarde van bossen. Dit rapport toont aan dat dit onterecht is.

Bron: Masterscript van Dijken en sloten van ir. Adri Mulder en Jan Schoemaker van de Stichting Anitya Foundation.

Duidelijk beeld van een rabat in het rabattenbos op landgoed Kranengoor.